

Klienter med ANTISOCIALE PERSONLIGHEDSTRÆK

Ud fra sine personlige erfaringer giver en tilbagefaldsterapeut her sit syn på hvordan man kan blive bedre til at møde og hjælpe en meget vanskelig klientgruppe.

AF HENRIK BECK

I mit arbejde gennem de sidste seks år som tilbagefaldsterapeut har jeg dagligt mødt klienter med antisociale personlighedstræk – dog uden at vide særlig meget om denne specielle type klienter. På behandlingsinstitutioner, hos misbrugskonsulenter og i fængsler bliver de betegnet meget forskelligt som: kroniske tilbagefaldsklienter, adfærdsvanskelige, dampklienter, de ulykkelige som ikke besidder evnen til at være ærlige, de farlige kriminelle, gengangerne, overfangerne, de rå, de professionelle klienter....

En stor udfordring for behandlings-systemet

Når denne type klienter skal behandles i det traditionelle behandlingssystem, bliver indgangsvinklen oftest deres misbrugsproblematik, hvilket typisk resulterer i, at de havner i forskellige tilbagefaldsgrupper eller på behandlingsafdelinger i fængslerne rundt om i Danmark. Jeg har igennem de sidste seks år ofte siddet med 3-5 antisociale klienter i behandlingsgruppen, som har haft gentagne tilbagefald. Det skyldes typisk, at deres antisociale problematik ikke har været behandlet, og at de derfor er vendt tilbage til gamle adfærdsmønstre. De har således ikke kunnet lade være med at opsøge kriminelle venner i misbrugs-miljøet, forsøge sig med sort arbejde eller andre kriminelle aktiviteter, begynde at handle med stoffer som stoffri o.l. Dette på trods af, at de ofte har gennemført en eller

flere tilbagefaldsbehandlinger, hvor de gentagne gange har fået at vide: 'Hold jer væk fra det gamle kriminelle miljø, og opbyg en ny, hæderlig livsstil.'

Spørger man klienterne om årsagen til deres tilbagefald, hører man ofte svar som: 'Jeg kunne ikke lade være', 'Jeg er anderledes end de andre', 'Jeg havde ikke planer om at tage stoffer, bare at lave nogle hurtige penge', 'Jeg savnede det gamle miljø og spændingen', 'Jeg fik aldrig en chance på arbejdsmarkedet', 'Jeg havde jo ikke andre steder at gå hen, hvor jeg følte mig hjemme og forstået'.....

Disse antisociale klienter sætter virkelig misbrugskonsulenterne, psykologerne, misbrugsterapeuterne og de ansatte i fængslerne rundt om i Danmark på hårdt arbejde i for søget på at finde effektive løsninger og egnede døgnbehandlingsinstitutioner, så de kan blive ansvarlige og produktive mennesker i vores samfund igen.

Sammenligner man danske forhold med udenlandske undersøgelser af, hvor udbredt antisocial adfærd er, må man formode, at vi har en ret stor gruppe, som på nuværende tidspunkt ikke har mulighed for den optimale behandling. Især den store gruppe, der er indsat i de danske fængsler, har svære vilkår i dag.

Hvornår er man antisocial?

En antisocial klient har som regel startet en kriminel løbebane som meget ung og udviser et mønster af vedvarende uansvarlighed, mang-

lende respekt for andres rettigheder, manglende skyldfølelse og aggression - som strategi for at overleve psykisk. Ofte har antisociale klienter et godt blik for egne gevinster, og når de ser, at de kan få noget ud af at 'spille spillet', kan de sagtens engageres i behandling.

ALFA-FREDENSBORG

er et terapeutisk fællesskab, der har eksisteret siden 2003. På institutionen benyttes blandt andet CENAPS ® modellen til behandling af afhængige misbrugere i forbindelse med afgiftning, stabilisering, omsorg og stoffri behandling. Behandlingstilbuddene omfatter hjælp til problemer med kriminalitet, prostitution, overgrebsproblematikker, depressioner og angst. Institutionen er normeret til 24 personer i døgnophold. Læs mere på www.alfa-fredensborg.dk.

Det er utrolig vigtigt for terapeuter, der arbejder med antisociale klienter, at være sikker på, om klienten har en mulig personlighedsforstyrrelse, eller om den pågældende har tillært sig antisociale træk, som typisk forekommer i omgangen med andre antisociale fra det kriminelle misbrugsmiljø eller fra fængselsophold.

En af grundene til, at personer præget af en antisocial personlighed bruger antisocial adfærd, er, at de derved kan bibeholde grandiositet og magt, så de kan undgå et følelsesmæssigt nulpunkt. Det vil sige, at andre mennesker ikke må finde ud af, at de grundlæggende føler sig ikke særligt meget værd som menneske. Dette kommer til udtryk i form

af dobbelthed, overfladisk charme, manipulation, negligerende af andre menneskers følelser samt bedrag. Deres adfærd præges af præsentation af et falsk ydre, udfordring af autoriteter, brud på regler og en gøren andre til ofre. Når og hvis de 'opdages', er reaktionen ofte at give ofret skylden og/eller at give myndighederne skylden. Antisociale klienter lærer meget sjældent af konsekvenserne af deres handlinger, og dette er en af grundene til, at de kan være svære at behandle effektivt.

Kriminalitet, stofmisbrug & vold

Én gruppe antisociale klienter er de ikke-voldelige kriminelle klienter med et stofmisbrug. De har alvorlige problemer med stoffer og udviser dårlig dømmekraft, når de er påvirkede eller har abstinenser, men har en forholdsvis lav grad af antisociale træk. De begår typisk kun stofrelateret kriminalitet, herunder handel med stoffer.

Denne type kan stoppe deres afhængigheds- og kriminalitetscyklus, hvis de bliver involveret i en fællesskabsbaseret behandling, der fokuserer på undervisning i helbredelsesfærdigheder, forebyggelse af tilbagefald, hurtig standsning af tilbagefald - hvis det sker - samt faste rammer og afkrævet ansvarlighed.

En anden stor gruppe af antisociale klienter er de stærkt voldelige kriminelle klienter med et stofmisbrug. De har en meget høj grad af antisociale træk, og de har lyst/trang til at begå kriminalitet, selv når de er stoffri. De er involveret i en kriminel kultur/livsstil, som styrker deres antisociale identitet. De finder kriminalitet acceptabel, og handel med stoffer ses som et arbejde. For ikke selv at løbe risikoen lokker de andre til at begå kriminalitet. Denne type kan stoppe deres afhængigheds- og kriminalitetscyklus, hvis der sættes ind tidligt i deres kriminelle karriere. De kan blive afholdende og involverede i behandling for både afhængighed og antisociale træk, hvis

de flyttes helt væk fra det antisociale og kriminelle stofmiljø, og hvis de bliver styret og holdt ansvarlige i en lang periode.

Det er min erfaring, at de voldelige typer ofte har en høj grad af motivation på grund af de alvorlige konsekvenser, de har oplevet. Samtidig kan de være meget svære at behandle, fordi de er så hårdt ramt følelsesmæssigt, og fordi de er meget bange for det nye og fremmede. De eksempler, jeg har set, hvor de stærkt voldelige, antisociale klienter har klaret sig godt efter endt behandling, har været, når der har været en massiv opbakning fra misbrugscentret, kommunen og kriminalforsorgen. Det er vigtigt for denne type klienter, at de efter endt behandling kommer i gang med noget nyt og betydningsfuldt, som giver deres liv mening. Det vil sige: arbejde, uddannelse, fritidsaktiviteter, selvhjælpsgrupper o.l.

Når problemerne følges ad

Forbindelsen imellem misbrugsproblemer og en antisocial personlighedsforstyrrelse kan ses i en gensidig prædisponering: Den ene forstyrrelse øger risikoen for at udvikle den anden, fordi symptomerne forstærker hinanden. Antisocial adfærd er i sig selv selvundertrykkende og forårsager smerte og problemer hos den pågældende person. De antisociale klienter bruger eller misbruger afhængighedsskabende stoffer i et forsøg på at fjerne den smerte, som forårsages af brugen af antisocial adfærd. Stimulanser såsom amfetamin og kokain bruges til at øge fornemmelsen af at have magt over tingene, mens beroligende stoffer som alkohol og 'nervepiller' samt smertestillende stoffer såsom heroin og receptpligtige stoffer bruges til at håndtere den smerte, som følger af den antisociale adfærd. Disse stoffer forvrænger dømmekraften og minimerer impulskontrollen, hvilket yderligere øger intensiteten i den antisociale adfærd.

Hvilken behandling – og hvordan?

Klienter med antisocial personlighed søger typisk behandling, når konsekvenserne tvinger dem til det. Deres mål med behandling handler typisk om at slippe for andre menneskers indblanding eller om at slippe for fængsel. De vil typisk kritisere offeret eller samfundet for at klage over dem og ordenshåndhævere for at være onde imod dem. Hvis offeret og ordenshåndhæveren blot ville lade dem være, ville alt være godt.

Det er min overbevisning, at et endnu bedre samarbejde mellem kriminalforsorgen, kommunerne og nogle af de private behandlingsinstitutioner vil kunne hjælpe mange antisociale klienter til at få en bedre tilværelse og til at blive gode og stabile samfundsborgere igen. Foruden at udbygge dette samarbejde bør de behandlingsprogrammer, der anvendes, effektiviseres og forbedres væsentligt, så både terapeuter og klienter kan få gavn af det.

Det er meningsløst og spild af penge at blive ved med at give antisociale klienter traditionel misbrugsbehandling, som den foregår i dag. Der skal i stedet sættes på at uddanne fængselspersonale og misbrugsterapeuter i at håndtere disse klienter. Det vil have stor betydning for hverdagen og omgangen med klienter og indsatte. For samfundet vil der være udsigt til store besparelser på områder som politi, retsvæsen, fængsler, forsikring, behandling (grundet færre tilbagefald), og der vil komme flere skatteindtægter ved, at mennesker, der ellers er opgivet af samfundet, muligvis vil komme i arbejde.

Hvad må gøres?

Hvad vil det så kræve rent praktisk og ressourcemæssigt at indføre nye behandlingstiltag rettet mod de mange klienter, der er præget af en antisocial personlighed? Først og fremmest politisk vilje til at ændre de nuværende behandlingstilbud. Det er min vurdering, at der fra

politisk side skal stilles krav til kriminalforsorgen, fængselsbehandlingen og til behandlingsinstitutionerne om behandlingsprogrammer, der er specielt designet til klienter med antisocial personlighed. I den forbindelse er det værd at diskutere følgende:

1. Socialrådgivere og misbrugs-konsulenter i kommunerne skal have en specialdesignet uddannelse i at screene for symptomer på antisocial personlighed, så de bedre kan udrede og vurdere graden af klienternes antisociale personlighedstræk. Det vil klæde dem bedre på i forhold til at finde de bedst egnede behandlingsinstitutioner til deres klienter.
2. De fængselsafdelinger, arresthuse og kontraktafdelinger i fængslerne, der allerede er begyndt at anvende terapeutiske redskaber i behandlingen af kemisk afhængige klienter, som også har en antisocial personlighed, skal yderligere uddanne deres personale i håndtering af klienter præget af en antisocial personlighed, så de bliver bedre rustet til at udføre struktureret og effektiv behandling af netop denne type klienter.
3. Personalet i landets arresthuse skal uddannes i et simpelt screeningssystem, så de kan udføre forskellige former for screeningstest på de antisociale indsatte. Tests, som kan give et fingerpeg om alvorlighedsgraden af antisociale personlighedstræk samt om graden af motivation og ønske om ændring.
4. Alle førstegangsafsonere, der typisk havner i åbne fængsler, skal – jf. regeringens 'noget for noget' princip – have tilbud om struktureret behandling med henblik på forebyggelse af kriminalitet. Det vil kræve en opgradering af

behandlingspladser i fængslerne samt uddannelse af personalet.

5. Dommere og kriminalforsorgens medarbejdere skal oplæres i et simpelt screeningssystem, så de kan teste, om klienter, der ønsker alternativ afsoning, er en antisocial klient, der 'bare vil slippe for afsoning' uden et egentligt ønske om forandring. Testen kan ligeledes give et fingerpeg om, hvorvidt klientens belastningsgrad er så graverende, at ansøgningen om alternativ afsoning skal afslås.
6. Alle offentlige og private behandlingsinstitutioner på misbrugsområdet skal have specielt designede behandlingsprogrammer til håndtering af klienter præget af en antisocial personlighed, fordi omkring 30 – 40% af deres klienter har denne personlighedsforstyrrelse eller antisociale træk, og fordi de rigtige behandlingsprogrammer og uddannelsesmuligheder rent faktisk findes i dag.

Det er min vurdering, at hvis man indarbejder nogle af ovenstående punkter, vil det kunne hjælpe mange antisociale klienter i Danmark til at få en bedre tilværelse og komme tilbage på rette spor. Det vil også hjælpe en masse kolleger, som vil opleve, at deres arbejde bliver mindre besværligt, og de vil få følelsen af at være klædt ordentligt på i forhold til deres arbejde med de antisociale klienter.

I næste nummer af STOF vil jeg beskrive behandlingsprogrammet på Alfa-Fredensborg mere indgående. ■